

Statsminister Jan P. Syse

Telemark Høyre, Ulefoss

Lørdag 27. januar 1990

SPERREFRIST

27.1.90 KL 1100

Denne uken har Regjeringen lagt sine første 100 dager bak seg. For oss er det ingen spesiell milepæl. Men vi har merket oss at det er vesentlig lenger enn mange andre hadde forestilt seg. Til dels nøyaktig 100 dager mer. Enkelte av kommentarene ved anledningen spør fortsatt vår snarlige død. Men de lyder ikke like overbeviste. Og vi har overraskelser i vente for dem.

Vi er en mindretallsregjering. Men det har de aller fleste regjeringer i Norge vært, og Norge har ikke vært uregjerlig av den grunn. Vi har en regjering av tre selvstendige og forskjellige partier. Men hva så? De tre partier er i regjering fordi de ønsker å samarbeide. Viljen skaper felles løsninger. Regjeringskollegiet er et godt sammensveiset lag. Og i samtlige voteringer i Stortinget har våre partier stått samlet, og stått samlet bak Regjeringen.

Det er resultatene som teller. Ikke tilfeldige utspill underveis.

Regjeringen er det logiske uttrykk for Stortingets sammensetning etter valget i fjor. Og det finnes egentlig ikke noe alternativ til den. Tre andre partier har riktignok flertall til sammen i Stortinget. Men det betyr ikke at de utgjør én opposisjon. De er tre opposisjonspartier, som går hver sin vei og har lite eller ingenting til felles. Det står naturligvis i deres makt å felle Regjeringen. Men det står ikke i deres makt å samle seg om noen felles politikk.

Derimot finnes det i Stortinget en plattform for å gjennomføre hovedtrekkene i vår politikk. Budsjettforliket før jul var en bekreftelse på dette grunnleggende forholdet.

Enda viktigere: Det finnes ikke noe holdbart alternativ til vår politikk. Norge tåler ikke lenger høyere skatter. Norge tåler heller ikke at den offentlige sektoren vokser videre på bekostning av privat foretagsomhet. Landet tåler ikke lenger en budsjettpolitikk med tilleggsbevilgninger store som veritable budsjetter. Vi tåler ikke mer kortsiktig støtte til ulønnsom virksomhet, eller budsjetter som måles i hvor store de er, ikke i hvor mye de kaster av seg.

Norge tåler ikke lenger et helsevesen hvor ressursene ikke blir effektivt utnyttet, en skole som ikke stiller krav. Vi tåler ikke at mennesker blir utsatt for vold i hverdagen, uten at lovbryterne blir pågrepet og straffet.

Og vi tåler ikke et forfall i samfunnsmoral fordi personlig frihet ikke blir ledsaget av et like stort krav til personlig ansvar.

Regjeringens arbeidsprogram er derfor en kursendring, et svar på disse problemene. Og det eneste svaret.

Noen vil gå fortere frem enn vi. Noen vil ikke gå i det hele tatt. Andre vil gå baklengs, som Thorbjørn Berntsen, når han vil ta mer penger ut av bedriftene og lage et sosialistisk aksjefond. (På en tid da hele Europa er full av reformerte sosialister, finnes det noen her hjemme som forblir like ureformerte!)

Men intet av dette vil løse landets problemer. Vi må ha ny vekst i økonomien, bedre konkurransevnen, øke kompetansen, øke innsatsviljen. Og vi må gjøre det på

en måte som holder. Ikke kamuflere problemene, men løse dem.

Da vi tiltrådte i fjor høst, gjennomførte vi større omlegninger i statsbudsjettet enn noen ny regjering før oss. Vi strammet inn Arbeiderpartiets opplegg med ca. 3 milliarder kroner. Vi foretok vesentlig forbedringer i skattene. Vi fikk Stortingets fullmakt til å selge for inntil 1 milliard kroner i offentlig eiendom. Vi bandt oss til et stramt opplegg for å sikre at budsjetttrammene blir holdt.

Påstandene om at denne Regjering måtte føre en løs økonomisk politikk for å tilfredsstille alle særinteresser, ble gjort til skamme.

Det samme skjedde med påstandene om at Regjeringen umulig kunne føre en handlekraftig Europa-politikk. Vi har presentert et offensivt opplegg som har fått tilslutning fra et nesten samlet Storting. Vi tar nye, viktige skritt i den europeiske samarbeidsprosessen. Torsdag kom jeg hjem fra to dager møter med EF-kommisjonen i Brussel. Jeg møtte ingen der som mente at denne Regjering går for halv fart i Europa-spørsmålet. Tvertom: Vi holder høyt tempo.

Ingen er heller i tvil om hva vi vil her på hjemmebane. Vi tar sikte på at årets tariffoppgjør skal være et fritt oppgjør mellom partene, og ikke bli diktert av Regjering og Storting gjennom lovvedtak. Slik skal det være. Retten til å forhandle om egne lønnsforhold er en selvsagt del av et fritt samfunn. Dette er ikke bare mitt syn. Etter to år med lønnslov under den forrige regjering er LO blitt av samme mening: De vil ha normale tilstander tilbake.

Det skal de få.

Forhandlingene skal også være et direkte oppgjør mellom partene, uten Staten som ekstra bidragsyder. Vi har ingen erfaringer som viser at lønnsoppgjør blir mer ansvarlige og moderate ved at Staten yder tilskudd til dem. Derimot har vi altfor mange bevis på det motsatte.

Men hva vi vil gjøre, er å arbeide nært sammen med organisasjonene i arbeids- og næringslivet om en felles oppgave: Å få ny fart i økonomien, å stimulere kapitaldannelse og nyinvesteringer, og gjøre arbeidsmarkeds-tiltakene mest mulig effektive.

Arbeidsløsheten er vårt store problem. Den er resultatet av mange års mangel på moderasjon i lønnsutviklingen. En oversikt i siste nummer av Economist viser at norske bedrifter har høyere lønns- og sosiale utgifter enn i noe annet industriland. Derfor har vi en lang vei å gå før vi blir konkurransedyktige med andre land som har lavere omkostninger.

Samtidig er lønnsomheten for lav i store deler av norsk næringsliv. Og vårt offentlige forbruk er for stort. Det er disse grunnleggende problemene vi må angripe. Vi kan ikke bare bruke mer penger på å lage midlertidige arbeidsplasser.

Derfor nytter det heller ikke å gjøre arbeidsløsheten til en partipolitisk kasteball. Jeg ser at Arbeiderpartiets formann påstår at vår Regjering har "senket ambisjonene" i arbeidet for full sysselsetting. Men Norge hadde nærmest full sysselsetting da hun dannet regjering, og høy ledighet da hun fratrådte. Vår Regjering har arvet problemet, ikke skapt det. Men akkurat som problemer ikke blir skapt over natten, så blir de heller ikke løst over natten. Løsningen kan bare komme over tid, og bare ved at vi fører en fast, konsekvent og langsiktig politikk som skaper tillit:

tillit innad i norsk næringsliv, og utad i det internasjonale marked.

Nøkkelordene er fasthet og konsekvens. Det vil si: En stram budsjettpolitikk som skaper ro i valutamarkedet og tillit til kronen, gir oss grunnlag for synkende rente, forutsetninger for lav prisstigning, muligheter for nye skattereduksjoner. Ingenting gir større bidrag til moderate lønnsoppgjør enn en slik konsekvent politikk. Enkelte påsto i fjor høst at Regjeringens skattelettelse ville svekke mulighetene for et moderat oppgjør. Nå hører vi stadig mindre til denslags påstander. Tvertom innser de fleste nå at det nettopp er lavere skatt som gir grunnlag for en god reallønnsutvikling, uten overdrevne lønnstillegg.

På samme måte gir et stramt budsjettopplegg grunnlag for en bedre utvikling i renter og priser, og dermed - også - for et fornuftig lønnsoppgjør. Og i neste omgang grunnlag for nye investeringer. Nye investeringer kommer når bedriftene får tillit til at den økonomiske politikken er på rett vei, og at forbedringer ikke vil bli avløst av nye forverringer.

Derfor har Regjeringen fastslått at budsjetttrammene skal holdes. Det kommer vi til å stå fast ved. Denne regjeringen er ikke noen midlertidig overgangsregjering. Og vår politikk er ikke noen midlertidig overgangspolitikk.

Regjeringens arbeidsprogram fremover er meget omfattende. Situasjonen i Nord-Norge kaller på særlig oppmerksomhet, på bakgrunn av ressursvikten i havet og den meget vanskelige situasjon som tusener av fiskere og deres familier dermed er kommet i. Regjeringen vil møte denne situasjonen aktivt. Forrige uke hadde jeg møte med Fiskarlaget. Vi ser nå på den økonomiske situasjonen enkelte er kommet i som følge av inntektsvikt, og hvilke tiltak som best kan bøte på dette.

Denne gjennomgangen vil være avsluttet rundt måneds-skiftet.

Men like viktig er hva vi kan gjøre for at næringen i fortsettelsen kan stå på egne ben. Det gjelder å redusere den store overkapasiteten og få mer ut av den fisken som fanges, gjennom en høyere grad av foredling. Samtidig er det viktig å lete etter nye veier for næringen. En ny vei kan være utvikling av havbeite.

Vår nasjonale hovedoppgave er å skape ny vekst for Norge. Det krever innsats over et meget bredt område. Regjeringen har nedsatt et utvalg som skal arbeide med forenkling av næringslovgivningen. Vi er i gang med for å bedre kapitaltilgangen til næringslivet, med utgangspunkt i en studie som NHO har laget. Her ber vi også om bidrag fra de andre organisasjonene i arbeids- og næringslivet. Vi har gjennomført liberaliseringer av valuta-reguleringen, og det som gjenstår vil bli opphevet i løpet av første halvår. Vi arbeider med reformer i bedrifts- og kapitalbeskatningen, bl.a. med basis i Aarbakke-utvalget. Som et ledd i en aktiv næringspolitikk vil vi også selge aksjer i statsbedrifter. Vi vil bidra til å skape en riktig norsk næringsstruktur i årene fremover, og konsentrere offentlig virksomhet om primæroppgavene. Samtidig vil vi utvikle selveierdemokratiet; vi vil spre eiendomsretten.

Det kan virke som en motsetning: På den ene side at vi åpner oss for full internasjonal konkurranse, og frie kapitalbevegelser, på den annen side at vi er bekymret for eierstrukturen i norske bedrifter. Men det er en klar sammenheng. Det er som sterke herrer i eget hus at vi kan utnytte de fulle fordelene ved internasjonalisering; både den som fører til at utlendinger engasjerer seg i Norge, og den som bringer våre egne bedrifter ut i det internasjonale markedet. Vi må selv kunne reise mesteparten av den eierkapital

vi trenger. La meg nevne et par særnorske trekk. Utenlandske aksjonærer er dobbelt så store i det norske aksjemarkedet som i det svenske, og fem ganger større enn i det engelske. Tunge, institusjonelle investorer står for 58 prosent av kapitaltilgangen i Storbritannia, 25 prosent i Sverige, bare 7 - syv - prosent i Norge. Det er slikt vi må gjøre noe med.

Regjeringen vil foreslå for Stortinget å opprette et oljefond . Et slikt fond vil kunne gi oss bedre budsjettstyring og en mer langsiktig bruk av nasjonalformuen.

Siden 1986 er 40 000 arbeidsplasser forsvunnet i norsk industri. Her finner vi altså forklaringen på en meget høy del av dagens ledighet. Regjeringen møter ledigheten både med kortsiktige og langsiktige tiltak. Vi legger avgjørende vekt på å forbedre bruken av de meget store beløp som settes inn. Vi legger om sysselsettingstiltakene med større vekt på kvalifisering, mens vi kutter ned på tiltak som gir liten opplærings- og omstillingseffekt. Vi omdanner den bedriftsinterne opplæring i samme hensikt, og gjør den til en mer aktivt omstillingsrettet virkemiddel. Vi inviterer i Kontaktutvalget til et samarbeid med partene i arbeidslivet om dette. Senere har vi gjennomført separate møter med de enkelte organisasjoner. Arbeids- og administrasjonsminister Kristin Clemet har varslet at hun vil ta et initiativ til et nytt Kontaktutvalg for å drøfte sysselsettingspolitikken fremover.

Mye kan vinnes med mer effektiv utnyttelse av de veldige ressurser som går til sosial- og helsetjenesten. Sosialministeren har oppnevnt en arbeidsgruppe for bedre organisering og ledelse ved sykehusene. Her trekker hun inn ekspertise fra næringslivet. Innstillingen kommer nå i vår.

Vi har åpnet for private tilleggstilbud i helse-sektoren, bl.a. for at Ring medisinske senter skal få ta i bruk 10 sykehussenger.

Det er tatt initiativ til forhandlinger om at leger skal få bruke utstyr og lokaler ved sykehusene på sin fritid, slik at de kan behandle flere pasienter. Det arbeides med spørsmålet om å sette en øvre grense for ventetid på operasjon.

På Kommunaldepartementets arbeidsprogram står ikke minst en Stortingsmelding for Nord-Troms og Finnmark og oppfølging er av innstillingen fra Ressurssviktutvalget. I forbindelse med Finnmarks-meldingen vil Regjeringen også legge frem forslag om å gjøre Nord-Troms og Finnmark til en egen tiltakssone, der det særlig blir satset på personrettede stimulerings tiltak. Nedsettelse av inntektsskatten er et viktig element.

Departementet forbereder også en egen Stortingsmelding om storbyene, den vil komme i løpet av våren. Permitteringsloven som ble vedtatt i forrige stortingsperiode er utsatt, fordi den ville ha belastet næringslivet ytterligere i en vanskelig tid, og dermed skapt flere ledige. Den vil bli fremmet senere med nytt innhold.

Næringsdepartementet har et hovedansvar for å forberede salg av aksjer og fast eiendom på inntil 1 milliard kroner, slik Regjeringen har fått Stortingets fullmakt til.

Forsvarsdepartementet arbeider med å nedsette en ny forsvarskommisjon under ledelse av Kåre Willoch. Den skal se på hva våre sikkerhetsbehov i lys av den nye utviklingen i Europa og hvilket forsvar vi vil trenge.

I det hele tatt vil omveltningene i Øst-Europa og samarbeidsbestrebelsene i vest sette sitt sterke preg på Regjeringens arbeidsprogram. Vi har erklært oss

rede til å delta i den europeiske bank for utvikling og investeringer som nå skal opprettes overfor Øst-Europa. Det arbeides med et samlet program for støtte til reformprosessen. Samtidig vil Regjeringen huske våre forpliktelser overfor den tredje verden. Vi arbeider ikke minst med å trekke næringslivet mer aktivt med i bistandsarbeidet.

Den omorganisering av departementene som Regjeringen har foreslått, har gjort det mulig å samle ansvaret for undervisning og forskning innenfor ett departement, og gir oss dermed større anledning til å se disse viktige arbeidsoppgaver i samlet. Et viktig spørsmål blir samordningen av den totale forskningspolitikken.

Kulturdepartementet arbeider med det store spørsmålet om statsgaranti for De Olympiske Vinterleker i 1994, en sak som nødvendigvis engasjerer hele Regjeringen. Vi må forene økonomisk disiplin og ansvarlighet med nasjonale forpliktelsen vi har påtatt oss - en forpliktelse som vi vil vise for oss selv og verden at vi er i stand til å løfte.

Et sentralt spørsmål blir også den fremtidige medieutviklingen; særlig spørsmålet om et uavhengig TV2 og adgangen til reklamefinansiering av fjernsynssendinger. Arbeiderpartiets motstand mot uavhengige norske TV-tilbud utenfor NRK er omsider rast sammen. Høyre har fått gjennomslag for sine prinsipielle holdninger. Det har tatt tid. Men nå fører det frem.

Her har vi nedsatt et statssekretærutvalg som arbeider under stramme tidsfrister.

Bekjempelse av kriminalitet står sentralt i regjeringens målsetting. Vi har lagt frem en handlingsplan for avvikling av soningskøene på 2 år. 400 nye eller frigjorte stillinger i politiet åpner for en offensiv satsing mot kriminalitet. Fra nyttår er

prosjektet "oppsøkende virksomhet og hverdagskriminalitet" satt i gang. Flere departementer arbeider sammen om en fullstendig handlingsplan mot kriminalitet. Vi tar sikte på å fremlegge planen i løpet av våren.

Miljødepartementets budsjett er i år øket med 25 %, noe som gir økt rom for satsing på en rekke områder. Særlig er forurensningstiltakene styrket.

Miljøvernministeren har et hovedansvar for forberedelsene til den store internasjonale konferansen om miljø og utvikling i Bergen i mai. Et statlig program for overvåkning og for varsling av havmiljø er etablert fra 1990. Det er innført totalforbud mot fosfatholdige vaskemidler f.o.m. februar. Etter oljeulykken i Sogn gjennomgår departementet oljevernberedskapen. De som hevder at miljøvernministeren ikke har fulgt med kan ikke ha fulgt med!

En oversikt som dette blir langt fra fullstendig. Men samlet er det et meget offensivt reformprogram på mange felter. Vi vil slippe private tiltak mer til - det er nødvendig hvis vi skal få ny vekst og nye arbeidsplasser slik vi håper. En forvokst offentlig sektor ligger idag som en byrde på næringslivet og vekstevnen i Norge. Men samtidig har vi ærgjerrige mål også på Statens vegne: Det staten gjør, skal den gjøre godt. Landet kan ikke tåle at Staten, hvis den skal forvalte en stor del av de samlede ressurser, får mindre ut av dem enn andre kan gjøre.

Men dette er ikke bare et spørsmål om penger, det er et spørsmål om arbeidsmiljø i bredeste forstand: Om hvor byråkratisk eller ubyråkratisk vi har organisert oss. Om regelverket er slik at det oppfordrer mennesker til å gå igang med ny aktivitet, eller skremmer dem fra det. Om de ordninger vi har laget i samfunnet får folk til å ta større ansvar, eller mindre ansvar.

Jeg tror vi har sett stadig tydeligere de senere år at visse trekk ved den sosialdemokratiske innblandingsøkonomi og velferdsmodellen fra 50 og 60-tallet førte galt av sted og at det må en betydelig oppryddning til. Beskatningen av arbeidsinntekt tok overhånd. Det ble for mange som regulerte og for få som produserte. Det ble en tendens til å stille krav til andre i stedet for til seg selv. Man bygget på urealistiske forestillinger om Statens evne til å ta hånd om alt og alle, og på en like urealistisk mistro til individet.

Vi har en stor jobb å gjøre.

Jeg vil gjerne dele med dere noen av de inntrykk jeg sitter igjen med etter mitt besøk i Bryssel onsdag og torsdag.

Det var et meget nyttig besøk. Det har en verdi i seg selv å føre direkte samtaler. Ingenting kan erstatte gode personlige forbindelser.

Vi møtte et EF som i dag står i sentrum på den europeiske arena. For oss i Høyre er ikke det noen nyhet. Men det gjør inntrykk å få bekreftet hvilken sentral rolle Fellesskapet spiller i utformingen av morgendagens Europa.

EFTA/EF-prosessen og utviklingen i Øst-Europa sto sentralt under samtalene. Sett i lys av omveltningene i Øst kunne man forvente at forholdet til EFTA-landene ble skjøvet i bakgrunnen. Men slik er det faktisk ikke. Fra Kommisjonens medlemmer ble det understreket at utviklingen i Øst ikke må forsinke drøftelsene mellom EFTA og EF - tvert i mot var vi enige om at utviklingen i Øst pålegger landene i vest et særlig ansvar.

En avtale mellom EFTA og EF om opprettelsen av et europeisk økonomisk samarbeidsområde, EØS, kan bli et viktig referansepunkt i forholdet til de nye demokratiene i Øst-Europa. Derfor er vi enige om å holde et høyt tempo i prosessen.

En EØS-avtale kan ivareta viktige norske interesser. Men la det ikke være noen tvil, det vil være vesensforskjell mellom en slik avtale og medlemskap. Heller ikke det er noen nyhet for oss i Høyre. Hadde det vært opp til oss ville vi vært

en del av Fellesskapet allerede for 18 år siden. Men flertallet ville det anderledes den gangen. Og i dagens Storting må vi bare erkjenne at det heller ikke er noe flertall for medlemskap.

Da må vi inntil videre benytte de mulighetene vi har for deltakelse og medinnflytelse. Jeg gav uttrykk for at en EØS-avtale må sikre EFTA-landene meningsfylt deltakelse i beslutningsprosessen. Den type nært og formalisert samarbeid som vi nå diskuterer er noe nytt i europeisk sammenheng. Derfor må vi - både på EFTA- og EF-siden - tenke nytt når det gjelder institusjonelle løsninger. Jeg merket en klar vilje til slik nytenking under mine samtaler.

Åpningen av de øst-europeiske samfunnene har avdekket katastrofale tilstander på miljøsidene. I den gjenoppbygging disse samfunnen stå overfor må vi sikre at hensynet til en bærekraftig utvikling ivaretas. Dette er en felles utfordring for oss europeere. Det er påtagelig og gledelig å merke hvilken vekt man nå legger på miljøspørsmål i EF-kommisjonen. I mai står vi som vertskap for Bergens-konferansen som vil diskutere miljøproblemer i Europa. Fra EFs side ble det lovet full støtte og deltakelse på høyeste nivå. Det ble også uttalt at EF ønsker EFTA-landenes deltakelse i det Europeiske Miljøvern-byrået.

Jeg tok også til orde for et nærmere samarbeide på energi-siden. Det er en målsetting for landene i Øst å redusere den store avhengigheten av de mest forrurensende energikildene, særlig brunkullet. Som stor-leverandør av gass til Vest-Europa har Norge en rolle å spille på dette området. Men også her trengs nytenking og vilje

til å finne nye løsninger. Langt på vei har vi felles interesser med EF i å se hvordan vi kan utvikle nye strategier østover. Fra EFs side ble det vist interesse for en slik ny dialog.

La meg til slutt nevne den diskusjon vi hadde om problemene på fiskerisektoren. Jeg redegjorde for ressurskrisen i Nord, og de følger dette har for landsdelen. I denne situasjonen blir det enda mer uaktuelt å foreta noen byttehandel mellom adgang til markedet og adgang til fiskeriressursene i en EØS-avtale.

EF har ikke endret syn på dette punkt. Men vi møtte en ny holdning når det gjaldt viljen til å felles ansvar for å løse ressurskrisen. Her skal vi glede oss over at EF kan bli en medspiller i innsatsen for å bygge opp bestanden.